

Milada Kubová,
Changing Usage in Modern English as Reflected in R.W. Burchfield's revised 3rd ed. of
H.W. Fowler's Dictionary of Modern English Usage

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, 2010

Posudek diplomové práce

Diplomová práce Milady Kubové zkoumá posuny v jazykovém úzu v posledních osmdesáti letech, jak se reflektují v Burchfieldově revidovaném 3. vydání (1998) Fowlerova *Dictionary of Modern English Usage* (1927). Jelikož 2. revidované vydání E. Gowers vyšlo v šedesátých letech minulého století (1965), bylo možno zmapovat též situaci uprostřed tohoto období. V rámci diplomového úkolu lze ovšem sledovat vývoj jen několika vybraných jevů, avšak i takto omezený materiál naznačuje změny v postoji autorů a některé vývojové tendence. Ve snaze vybrat co možná reprezentativní materiál, autorka zvolila tři obecnější jazyková témata, složené předložky, rozdělený infinitiv a tzv. *fused participle*, a dvacet hesel traktujících změny v rekcí předložek po substantivech, adjektivech a slovesech; v případě sloves změny i v jiných realizačních formách komplementace. Kromě příkladů čerpaných ze základních zdrojů byly k ověření současného stavu použity též doklady z Britského národního korpusu.

Vzhledem k nesystémové povaze zkoumaných slovníků, které se soustřeďují na jevy, v nichž úzus kolísá nebo je kritizován, nelze ani výběr provést ze systémového hlediska, nýbrž více méně podle osobních preferencí. Volbou jevů z roviny gramatické a konstrukcí jednotlivých lexémů se autorka soustředila na dvě základní jazykové roviny, což je volba nepochybně relevantní.

Vlastnímu rozboru vybraných jevů předchází přehled vývoje postojů k jazykovému úzu od preskriptivního v 18. a 19. st. k deskriptivnímu od druhé poloviny 19. st. Nicméně porovnání postojů ve čtyřech současných příručkách ukazuje, že se s preskriptivním a subjektivním přístupem setkáváme i v současnosti (Paul. W. Lovinger, *The Penguin Dictionary of English Usage*), i když deskriptivní popis založený na dokumentaci převládá (*The Cambridge Guide of English Usage*, *Webster's Dictionary of English Usage*, *The Longman Guide to English Usage*). Autorka nejvýše hodnotí *The Longman Guide* jako „an ideal book for quick reference“. Pro ilustraci a na podporu tohoto hodnocení bylo dobře porovnat zpracování téhož hesla ve všech čtyřech příručkách.

V poslední části přehledu autorka porovnává tři vydání Fowlerova slovníku z hlediska jazykových oblastí, kterým se jednotlivá vydání věnují, a z hlediska vynechávání a přidávání hesel v dalších vydáních. Pro toto srovnání vybrala hesla v písmenech **b**, **k** a **n**, a to na základě počtu hesel, který je zhruba uprostřed mezi písmeny, v nichž je počet hesel největší a nejmenší. Písmena **b**, **k**, **n** však obsahují relativně málo slov románského původu, což může vést k jistému zkreslení.

Nejvíce se v počtu lemmat liší Gowersovo 2. vydání, v němž je více než třetina hesel v písmenech **b**, **k**, **n** vynechána. Vyřazená hesla se týkají výslovnosti, pravopisu a plurálu. Tuto strategii Gowers zřejmě aplikoval v celém slovníku, takže z obsahového hlediska pro celkovou charakteristiku vynechaných hesel volba písmen patrně nehraje roli. Naskytá se nějaké vysvětlení, proč Gowers vynechal právě hesla z uvedených oblastí? Nejvíce hesel v uvedených písmenech je ve vydání Burchfieldově (viz tabulku 1, s. 25; na s. 26 pod tabulkou 2 je omylem uvedeno *3+1 entries that appear in MEU3 and MEU3*). Která hesla vynechaná Gowersem (celkem 170) Burchfield zase zařadil (84)? V Burchfieldově vydání je 34% nových hesel – některé příklady jsou uvedeny v poslední části týkající se předložkové rekcce a komplementace. Byla nově přidána některá obecná hesla? Pokud jde o tematické hledisko, ve všech vydáních jsou nejvíce zastoupena hesla věnovaná lexikální stránce traktovaných slov a konstrukcí.

V hlavní části práce autorka nejprve pojednává o obecnějších otázkách zastoupených složenými předložkami, rozděleným infinitivem a tzv. *fused participle*. Oddíl o složených předložkách se soustřeďuje na strukturu předložka + substantivum + předložka (např. *in the case of*), jejíž různé realizace Fowler kritizoval pro jejich vágnost a rozvlácnost. Gowersovo vydání v podstatě zachovává původní znění. Naproti tomu Burchfield je přijímá jako standardní součást jazyka, i když proti některým varuje (*in the neighbourhood of*). V traktování tohoto jevu autorka uplatnila hlediska, která dosavadní popisy nezohledňují (pokud ano, jen marginálně). Přihlíží k základní funkci sekundárních předložek, spočívající v sémantické precizaci vztahu, který není při užití primární předložky specifikován. Na základě domácí teorie diferenciacce jazyka na funkční styly poukazuje na potřebnost

sekundárních předložek zejména v odborném vyjadřování. Upozorňuje též jejich na textové funkce (*in the case of, in regard to*), které by stály za samostatný další výzkum.

V diskusi o rozděleném infinitivu je uplatněno systémové hledisko a aspekt aktuálněčlenský. Fowler konstrukci považoval za nepřirozenou a připouštěl ji jen, pokud sloužila k jednoznačnosti. Burchfield konstrukci samotnou přijímá, avšak upozorňuje, že mnoho rodilých mluvčích ji stále pocítuje jako nesprávnou. Stejnou poznámku nacházíme i v současných reprezentativních mluvnicích. Autorka vychází se sémantiky adverbii, která se v rozděleném infinitivu vyskytují, a konstatuje jejich afinitu s aktuálněčlenskou tranzitní funkcí slovesa. Při postpozici se příslovce dostává do rematické sekce, při prepozici, je-li sémanticky kompatibilní s oběma predikacemi (infinitivní i predikací vyjádřenou nadřazeným finitním slovesem), není jasné, kterou predikací adverbium modifikuje. Avšak jakkoliv je konstrukce rozděleného infinitivu z hlediska jazykového systému zcela pravidelná, na psychologicky podmíněném odmítavém přístupu mnoha rodilých mluvčích to nic nemění. (V autorčině jazyce se rozdělený infinitiv vyskytuje např. na s. 25).

Zpracování těchto dvou jevů považuji za nejpřínosnější část předložené studie. Zbývající jevy jsou pro pohled z dosud nezahrnutých hledisek méně příhodné. Pokud jde o *fused participle*, současný stav v podstatě jen potvrzuje tendence rysující se už v době Fowlerově. Rozdíl spočívá hlavně v přístupu, Fowlerově kritickém na rozdíl od současného, který tuto konstrukci obecně přijímá s výraznějším vymezením případů preferujících posesivní tvar a případů, které ho více méně nepřipouštějí. Pozornost se též věnuje možné významové diferenciaci, resp. desambiguaci. Při traktování *ing*-ového tvaru jako jedné kategorie jsou obecně opomíjeny případy dovolující jen neposesivní tvar, tj. ve funkci doplňku předmětu po slovesech smyslového vnímání (*I saw *his leaving*), zatímco neposesivní tvar (u zájmen alespoň podmětový) je u gerundia připouštěn obecně.

Poslední dva oddíly jsou věnovány změnám v předložkové rekcii substantiv, adjektiv a sloves, u sloves pak změnám v rekcii zahrnujícím též jiné realizační formy než předložkový komplement. Tyto změny autorka zkoumá na deseti příkladech v první skupině čerpaných z hesel v písmenech **a-d**; v druhé stačila na získání 10 dokladů písmena **a-c**. Hesla vykazující změny byla porovnána s hesly, která zůstala ve všech vydáních beze změny a hesly, která byla v jednotlivých vydáních přidána či vypouštěna. V první skupině autorka zaznamenala změny v 53%, stejný úzus v 10% a nová hesla v 37%. V druhé skupině jsou změny méně výrazné (38%), nezměněný úzus je zastoupen více (27%) a nová hesla méně (31%; 4% připadají na vypuštěná hesla). V případech změn v předložkách jde někdy o významové rozdíly, jindy o vývoj ve prospěch jedné předložky na rozdíl od dřívějších dvou. Většinou jde pouze o změny v povrchové struktuře, tj. o změnu realizační formy; kde dochází k změně významu, zasahuje též do struktury sémantické. Změnu ve valenční struktuře autorka zaznamenala pouze u slovesa *claim* (*claim sth. to be*), označovanou jako „loose use“.

Některé dotazy byly již vysloveny na příslušných místech, k nimž dodávám několik poznámek k jednotlivostem: s. 65/3sh: před *gerund* chybí *subject of*
s. 65, ex 7: posesivní tvar *his* zde není možný nejen v důsledku koordinace, ale též proto, že by byl interpretován jako samostatné posesivum, které nemůže mít funkci determinátoru

V odkazech na literaturu v textu téměř soustavně chybí rok vydání; odkazuje se jen jménem autora/ů a stranou.

To neodpovídá standardnímu úzu, v případech více děl téhož autora nevíme, na které dílo se odkazuje.

V bibliografii nejsou tyto případy řazeny chronologicky.

s. 72: *on* v *continue on* lze sotva považovat za předložku – *on* zde zřetelně zachovává význam pokračování; pokud by se spojení gramatikalizovalo, šlo by o frázové sloveso

s. 74: *agree sth.* – zřejmě jde o význam „schválit“ analogicky podle *approve (sth. „schválit“ x of sth)*

Práce je psána pěkným jazykem, chyby a překlepy jsou zcela ojedinělé (s. 9 *come to existence*, s. 13 *preciseness*, s. 44 *intital (=initial)*, s. 65/7sh *in this meaning were required > if*

Závěr:

Předloženou studii považuji za zdařilé zpracování zadaného úkolu. I když volba analyzovaných jevů nevede vždy k možnosti aplikace nových hledisek, vyplývá z celkového charakteru děl, jejichž srovnání je předmětem výzkumu, a tento celkový charakter srovnatelně reflektuje. Oceňuji autorčin samostatný přístup a samostatné zpracování studie, využívající konzultací pouze k vyjasnění problémů a ověření správnosti postupu a závěrů.

Diplomovou práci Milady Kubové doporučuji k obhajobě a v závislosti na jejím průběhu ji předběžně hodnotím známkou velmi dobrou až výbornou.

prof. PhDr. Libuše Dušková, DrSc.